

Andrzej S. Dyszak

Językowy obraz lasu

Najprostszą definicję *językowego obrazu świata* zaproponowała – moim zdaniem – Renata Grzegorzycykowa, pisząc, iż jest to utrwalona (zakrzepła) w systemie danego języka struktura pojęciowa, realizująca się, „jak wszystko w języku, za pomocą tekstów (wypowiedzi)” (Grzegorzycykowa 1990: 43). Wyróżniając składniki tak pojmowanego *językowego obrazu świata*, Grzegorzycykowa wskazała m. in. na te jego elementy, które odbijają się w znaczeniach i łączliwość leksemów (zob. Grzegorzycykowa 1990: 45):

„Układ znaczeń leksemów (...) oraz związana z tym typowa łączliwość składają się na charakterystyczny dla danego języka sposób ujmowania zjawisk” (Grzegorzycykowa 1990: 45-46).

Przedmiotem niniejszych rozważań jest językowy obraz lasu utrwalony w 1) znaczeniach wyrażen współczesnego języka polskiego, zawierających – jako główny – sem ‘las’ i współtworzących w ten sposób odpowiednie pole semantyczno-leksykalne, oraz 2) w związkach syntagmatycznych, w jakich wyrażenia te są używane¹.

Najogólniejszą nazwą lasu jest rzeczownik *las*², który stanowi centrum analizowanego pola. We współczesnym języku polskim wyraz ten w znaczeniu

¹ Szczegółowy opis znaczeń wyrażen nazywających las, a w konsekwencji i językowy obraz, jaki w znaczeniach tych został utrwalony, przedstawiłem w publikacji *Semantyka wyrażen nazywających las we współczesnym języku polskim* (Dyszak 2006). W niniejszym artykule wymienię tylko raz jeszcze te wyrażenia, ułożone w wyodrębnione wcześniej podpola, a przedmiotem analizy uczynię związki syntagmatyczne. Przedstawiony w jej wyniku językowy obraz lasu jest ograniczony do przykładów takich związków odnotowanych w SJP.

² Wszystkie opisane w artykule wyrażenia i współtworzone przez nie związki zostały wyekscerpowane z elektronicznej wersji *Słownika języka polskiego* (SJP), opracowanego na podstawie trzypomowego *Słownika języka polskiego* PWN pod red. Mieczysława Szymczaka.

podstawowym nazywa «naturalny lub wyhodowany przez człowieka zwarty zespół roślinności z przewagą roślin drzewiastych i ze swoistą fauną», ale jest też używany w znaczeniu przenośnym, występując wówczas w połączeniu z jakimś innym rzeczownikiem, jak np.: *las sztandarów*, *las rąk* (oznacza wtedy **wielką liczbę** długich, pionowo wystających ponad jakąś powierzchnię przedmiotów³) czy *las krzewów*, *las zielska*, również *las tajemnic* (i oznacza w tych wypadkach **bujność**, **gęstość** i **wielką liczbę** tego, co nazywa drugi rzeczownik⁴). Nieco inne znaczenie ma podobne staropolskie wyrażenie *las rzeczy* (z języka łacińskiego: *silva rerum*), w którym wyraz *las* oznacza ‘różnorodność’⁵.

Za peryfrastyczny synonim rzeczownika *las* (w podstawowym znaczeniu) można uznać wyrażenie *kompleks leśny*⁶, choć – jak się wydaje – jest ono w stosunku do leksemu *las* nacechowane stylistycznie i nie jest używane ani w odmianie standardowej, ani potocznej polszczyzny. Z kolei jako ‘określony obszar leśny stanowiący jednostkę administracyjną’ las nazywany jest *leśnictwem*⁷.

Inne nazwy lasu – zarówno jednowyrazowe, jak i peryfrastyczne (wszystkie są tu dwuwyrazowe)⁸, mają węższe znaczenia (są jego hiponimami, rzeczownik *las* ich hiperonimem⁹) i tworzą następujące podpoła: 1) nazwy lasu

---

Z tego też słownika pochodzą nieoznaczone w jakikolwiek sposób cytowane definicje i przykłady użyć wymienianych wyrażen. Podkreślenia (wytłuszczenia) we wszelkich przywołanych definicjach i egzemplifikacjach pochodzą od autora artykułu.

³ Por.: *las* przen. a) «o wielkiej liczbie długich (wysokich), sterczących przedmiotów».

⁴ Por.: *las* przen. b) «o czymś bujnie i gęsto rosnącym, występującym w dużej liczbie».

⁵ Por. definicję *silva rerum* w *Słowniku wyrazów obcych* pod red. Elżbiety Sobol: I. «zbiór **najrozmaitszych** wiadomości lub utworów **różnej** treści».

⁶ Zob. *kompleks* 1. «zespół przedmiotów lub zjawisk uzupełniających się wzajemnie, tworzących pewną całość» Kompleks architektoniczny, przemysłowy. Kompleks leśny, skalny. Kompleks budynków, gmachów. Kompleks witamin.

⁷ Zob. *leśnictwo* 3. w SJP.

⁸ Niektóre z takich peryfrastycznych nazw mają charakter stałych połączeń wyrazowych. W słownikach traktowane są wówczas jako terminy (mają ustalony szyk współtworzących je wyrazów – najczęściej: rzeczownik *las* lub inna nazwa lasu + przymiotnik; w artykule oznaczam je gwiazdką, np. **las nasienny*). Nie będą jednakże przedmiotem opisu terminy z zakresu leśnictwa (oznaczone w słownikach odpowiednim kwalifikatorem, jak *lasy galeriowe*, *las jednopiętrowy*, *las łęgowy*; terminami z zakresu leśnictwa są też takie jednowyrazowe nazwy lasu odnotowane w słownikach ogólnych języka polskiego, jak np. *grąd*).

⁹ Hiponimami rzeczownika *las* są wszystkie te wyrażenia, ze znaczenia których wynika znaczenie rzeczownika *las* i nie odwrotnie (hiponimia jest relacją jednostronnego wynikania, zob. Lyons 1984: 281-282). Hiperonim *las* może być używany do definiowania znaczeń jego hiponimów (zob. Bednarek, Grochowski 1993: 36).

wskazujące na jego **cechy ilościowe**: a) wielkość: *lasek, laseczek, gaj, gaik, puszcza, brzezinka, mały las, duży las, głęboki las*, b) gęstość: *gęstwina, matecznik, gęsty las, nieprzebyty las*, c) wiek: *pralas, młodnik, młodniak, brzeźniak, prastary las, przedwieczny las, młody las, młodziuteńki las*, d) wielkość i gęstość: *kniewa*, e) wielkość i wiek: *zagajnik, zagaj, choina, chojniak, olszynka, sośniak, przedwieczna puszcza*, f) wielkość, gęstość i wiek: *bór, borek, nieprzebyty bór, odwieczny bór*; 2) nazwy lasu wskazujące na jego **cechy jakościowe**: a) cechy terenowe lasu: *bagniste lasy, *las podszyty, *bór podszyty*, b) gatunki drzew: *brzezina, brzezinka, brzeźniak, buczyna, dąbrowa, dębina, grabina, jedlina, leszczyna, orzeszyna, olszyna, olszynka, sośnina, sośniak, choina, chojniak, świerczyna, brzoźowy las, brzeziniowy las, las bukowy, las czeremchowy, las dębowy, las grabowy, jarzębinowy las, jodłowy las, kalinowy las, las leszczynowy, las modrzewiowy, las olchowy, las olszowy, las olszynowy, las sosnowy, choinowy las, las bambusowy, las bananów, bananowy las, las hebanowy, las kokosowy, las piniowy*, c) typ liści drzew występujących w lesie: *bór, łęg, las iglasty, las liściasty, las mieszany*, d) wysokość drzew występujących w lesie: *choina, niskopienny las, wysokopienny las, *las drągowy*, e) charakterystyczna roślinność występująca w lesie: *las borówkowy, *las borówczany, grzybny las, grzybodajny las, las bez grzybów*, f) obecność zwierząt w lesie: *kniewa, matecznik, ostęp*, g) cechy terenowe lasu i występowanie zwierząt w lesie: *bobrowisko*¹⁰; 3) nazwy lasu wskazujące na **miejsce jego występowania**: *łęg, regiel, dżungla, las regłowy, mszarne lasy, *las galeriowy, *las monsunowy, las podzwrotnikowy, las przyrównikowy, las tropikalny*; 4) nazwy lasu wskazujące na jego **genezę**: *pralas, puszcza, *las dziewiczy, *las pierwotny, *puszcza pierwotna, *las nasienny, las naturalny*; 5) nazwy lasu wskazujące na **udział człowieka w życiu lasu**: *półdziki las*.

Obraz lasu, jaki można zrekonstruować na podstawie związków, w jakie wchodzi nazwy lasu z innymi wyrażeniami językowymi (głównie: przy-

¹⁰ We wspomnianym wcześniej artykule (Dyszak 2006) wyróżniłem także cechę jakościową, jaką jest kształt powierzchni lasu, uznając za jej wykładnik wyrażenie *pas lasu* (zob. *pas* 3.). Recenzent niniejszego artykułu zwrócił jednakże uwagę, iż wyrażenie to formalnie różni się od innych przytoczonych tu wyrażen peryfrastycznych z rzeczownikiem *las*, który w wyrażeniu *pas lasu* modyfikuje (uszczegóławia) znaczenie rzeczownika *pas*. Uznaję zatem, że wyrażenie to trudno uznać za nazwę lasu. Zastrzeżenia takiego nie budziłoby zapewne wyrażenie *ochronny pas leśny*, traktowane w SJP jako termin («obszar lasów sadzonych specjalnie w postaci pasa o różnej szerokości i długości, utrzymywany na terenie bezleśnym w celu polepszenia jego warunków klimatycznych»), mimo że nie jest ono opatrzone żadnym kwalifikatorem szczegółowym, wydaje się, że (podobnie jak wyrażenie *kompleks leśny*, zob. wyżej) jest nacechowane specjalistycznie.

miotnikami i czasownikami), dotyczy **cech fizycznych lasu**, postrzeganych przede wszystkim wzrokiem i słuchem lub przypisywanych mu na tej podstawie, oraz szeroko rozumianych **relacji człowieka z lasem**.

1) Językowy obraz cech fizycznych lasu

Jedną z postrzeganych cech lasu to jego **barwa** (wykładnikami są tu zarówno przymiotniki, jak i czasowniki). Przede wszystkim jest nim ten najbardziej naturalny kolor – zielony: **zielony las** (zob. *las*). Jednakże w zależności od odległości, z jakiej widziany jest las, lub od pory dnia jego kolor ulega zmianie:

1. Z dala **brązowiał** las. (zob. *brązowieć* 2. «wydawać się brązowym, być brązowym; brązować się»),
2. Las **granatowiał** po zachodzie słońca. (zob. *granatowieć* «stawać się granatowym, wydawać się granatowym»).

Inną cechą lasu, wynikającą z percepcji wzrokowej, jest występująca w nim **mała ilość światła**, wyrażana za pomocą odpowiednich przymiotników jakościowych: **ciemny las** (zob. *las*), **mroczny las** (zob. *mroczny*), **ciemista olszynka** (zob. *olszynka*)¹¹. W ten sposób las jest też widziany z oddali albo na tle jasnego nieba (w tej funkcji częściej pojawiają się czasowniki):

3. Las **ciemniejący** na horyzoncie. (zob. *ciemnieć* 3. «odcinać się ciemniejszą plamą na jaśniejszym tle»),
4. Las **czerni się** na tle nieba. (zob. *czernić się* 1. «wyglądać czarno lub prawie czarno, odznaczać się, uderzać czarnym lub prawie czarnym kolorem, odbijać ciemną barwą od jaśniejszego tła»).

Brak światła powoduje, że w lesie panuje wilgoć, co wyrażają związki nazw lasu z przymiotnikiem *wilgotny*, np.: **wilgotna olszynka** (zob. *olszynka*), choć na zewnątrz las może być oświetlony na przykład przez słońce:

5. Zachodzące słońce **opromieniło** las. (zob. *opromieniać* – *opromienić*).

Widzenie lasu jako miejsca pozbawionego światła prowadzi do przypisywania mu cech o ujemnym zabarwieniu emocjonalnym, wyrażanych odpowiednim przymiotnikiem, np. **posepny las** (zob. *posepny*)¹².

¹¹ Por. np. definicję przymiotnika *mroczny*: «taki, w którym jest mało światła, słońca; pogrążony w mroku, niedostatecznie oświetlony, ciemny».

¹² Przymiotnik *posepny* jest prymarnie określeniem człowieka, por. pierwszą część jego słownikowej definicji: «okazujący swoim wyglądem, zachowaniem przygnębienie, smutek; (...)». W odniesieniu do lasu tworzy zatem wyrażenie przenośne (uosabiające) w znaczeniu «(...) budzący przykre uczucia, smutny nastrój (...)».

Wydaje też się, że wyrazem percepcji wzrokowej jest wyrażenie *las jesiennieje* (zob. *jesienniec*). Czasownik *jesienniec* odnosi się tu chyba przede wszystkim do takich cech lasu, jak jego barwa¹³.

Mniej z językowego obrazu lasu można się dowiedzieć o zjawiskach dźwiękowych. W SJP podaje się przykłady związków syntagmatycznych nazw lasu tylko z dwoma czasownikami wyrażającymi zjawiska dźwiękowe: *szumi*:

6. *Bór szumi*. (zob. *bór*),
7. *Las szumiał z cicha*. (zob. *cichy*: z *cicha*),
8. *Naokoluteńko szumiał las*. (zob. *naokoluteńko*),
9. *Naokoło szumiał las*. (zob. *naokoło*)

i *milczy*:

10. *Wiatr ustał, las milczał*. (zob. *milczeć* 1.)¹⁴,

a przecież w lesie usłyszeć można choćby głosy ptaków:

11. *Świergot ptaków ożywił las*. (zob. *ożywić* – *ożywiać*).

Związki syntagmatyczne, jakie współtworzą nazwy lasu z czasownikami, ukazują też las postrzegany w aspekcie ilościowym:

12. *Las ciągnął się nieprzerwanie wzdłuż drogi*. (zob. *nieprzerwanie* 2.)¹⁵,
13. *Las gęsto porósł wzgórza*. (zob. *porosnąć*, rzad. *porósć* – *porastać* 2.)¹⁶,
14. *Las gęstnieje*. (zob. *gęstnieć* 1.),
15. *Miejscami las rzedniał*. (zob. *miejscami*),
16. *Las się przeredził*. (zob. *przerzedzić się* – *przerzedzać się* 1.),
17. *Mizerny lasek*. (zob. *mizerny* 2.)¹⁷.

2) Językowy obraz związków człowieka z lasem

Las to miejsce, do którego ludzie jada, wchodzi, zagłębiają się albo po prostu przez które przechodzą:

¹³ W interpretacji nie pomaga definicja słownikowa czasownika *jesienniec*: «nabierać cech jesienni, stawać się jesiennym», która zawiera podstawowy błąd definicyjny *ignotum per ignotum*.

¹⁴ Por. definicję czasownika *milczeć*: «nie wydawać głosu, nic nie mówić, nie odzywać się, nie rozmawiać». Cytowany przykład użycia czasownika *milczy* (o lesie) ilustruje w SJP jego znaczenie kwalifikowane jako przenośne. W ten sposób, podobnie jak za pomocą przymiotnika *posepny* (zob. przypis 11), las został uosobiony.

¹⁵ Połączenie rzeczownika *las* z czasownikiem *ciągnąć się* wyraża też horyzontalne postrzeganie przestrzeni lasu.

¹⁶ Czasownik *porósł* wskazuje na obszar lasu.

¹⁷ Wskazane czasowniki w przykładach 14-17 wyrażają gęstość lasu.

18. *Jechać do puszczy.* (zob. *puszcza*),
19. *Skręcić, wejść w dębinę.* (zob. *dębina*),
20. *Wejść głębiej w las.* (zob. *głęboko*),
21. *Maszerować (...) przez las.* (zob. *maszerować*),

niekiedy wbrew trudnościom, jakie w lesie można napotkać, por.:

22. *Odchyłać gałęzie drzew idąc przez las.* (zob. *odchylić – odchyłać*),
23. *Brnąć w las.* (zob. *brnąć*),
24. *Przebrnąć (...) przez gąszcz leśny.* (zob. *przebrnąć*);
25. *Przedzierać się przez choinę.* (zob. *choina*),
26. *Przedzierać się przez leszczybę.* (zob. *leszczyba*),
27. *Przedzierać się przez gęstwiny lasu.* (zob. *gęstwina*),
28. *Przebić się przez (...) gęsty las.* (zob. *przebić – przebijać: przebić się – przebijać się*)¹⁸,

i mimo że można na przykład mieć kłopoty z wyjściem z lasu, por.: *zabłądzić w borze* (zob. *bór*).

Człowiek może *dzierżawić las* (zob. *dzierżawić*). Las jest także miejscem schronienia, gdyż można *zaszyć się w lesie* (zob. *las*) czy *zaszyć się w borze* (zob. *bór*), a także ułatwia ucieczkę:

29. *Droga ucieczki prowadziła przez las.* (zob. *droga*).

Las jawi się też w jego językowym obrazie jako naturalna bariera na drodze rozwoju cywilizacyjnego człowieka, który stara się ją pokonać, co wyraża m.in. czasownik *przerąbać się*¹⁹:

30. *Przerąbać się przez puszcę.* (zob. *przerąbać – przerąbywać: przerąbać się – przerąbywać się*),

i buduje na przykład drogi prowadzące przez las:

¹⁸ Trudności, o jakich mowa, wpisane są w znaczenia czasowników *brnąć*, *przebrnąć*, *przedzierać się*, *przebić się*, por. ich definicje słownikowe: *brnąć* «iść zapadając się, posuwać się **z trudem**, najczęściej po terenie błotnistym, grząskim, piaszczystym; posuwając się **z trudem** wchodzić w coś coraz głębiej»; *przebrnąć* «przejsz albo przejechać przez jakiś **trudny** teren, przebyć coś *brnąć*» – tu także przez nawiązanie do znaczenia czasownika *brnąć*; *przedzierać się – przedzierać się 2* «przedostać się, przejść przez coś **z trudem**, dotrzeć dokądś przewyciężając trudności, przebić się», *przebić się – przebijać się 3*. «przedostać się przez coś **z trudem**, siłą pokonując różne przeszkody; przedrzeć się» – tu także przez nawiązanie do znaczenia czasownika *przedrzeć się*. W przykładzie 22. trudności w poruszaniu się po lesie są presuponowane przez wyrażenie *odchyłać gałęzie*.

¹⁹ Por. jego definicję słownikową: «**rąbaniem utorować sobie drogę**; rąbiąc przedrzeć się, przedostać się».

31. *Przerąbać drogę w lesie.* (zob. *przerąbać* – *przerąbywać* 2.),
32. *Droga, szosa, ścieżka prowadzi (...) przez las.* (zob. *prowadzić* 7.),
33. *Droga idzie przez las.* (zob. *iść* 11.)²⁰.

Językowy obraz lasu ukazuje człowieka z jednej strony jako jego twórcę, który *sadzi las* (zob. *las*), i opiekuna (gospodarza), który *odnawia las*²¹, *opyla las* (zob. *opylić* – *opylać*), por. też:

34. *Las zagospodarowany ekstensywnie.* (zob. *ekstensywnie*),
35. *Przerzedzić(...) zagajnik.* (zob. *przerzedzić* – *przerzedzać* 1.),
36. *Przerzedzić drzewostan lasu.* (zob. *przerzedzić* – *przerzedzać* 1.),

a z drugiej – jako jego niszczyciela. Różne czasowniki wyrażają na przykład czynność wycinania lasu²², por.:

37. *Przetrzebić las, drzewostan.* (zob. *przetrzebić* – rzad. *przetrzebiać* 1.),
38. *Przerąbać las.* (zob. *przerąbać* – *przerąbywać* 3.),
39. *Las wycięto, sterczały tylko pnie.* (zob. *pień* 2.),
40. *Karczować, trzebić, wycinać, wyrąbywać las* (zob. *las*),
41. *Las wycinany rabunkowo.* (zob. *rabunkowo*).

Las ma też innych naturalnych wrogów, do których należy na przykład ogień:

42. *Pożar przerzedził las.* (zob. *przerzedzić* – *przerzedzać* 2.).

Las od wieków towarzyszył życiu człowieka. W zależności od warunków geograficznych las był na wielu obszarach miejscem, które dawało człowiekowi schronienie i który przynosił mu pożywienie. Tu budował swoje siedliska i przystosowywał las dla swoich potrzeb, ostatecznie go sobie podporządkowując. Dlatego też tak bardzo zaistniał on w umysłach ludzi, a w konsekwencji obecny jest w języku (w znaczeniach wielu wyrazów i utrwalonych zwią-

²⁰ Tu oczywiście możliwa jest inna interpretacja znaczenia rzeczownika *droga* – nie jako «wydzielony pas ziemi łączący poszczególne miejscowości lub punkty terenu, przystosowany do komunikacji» (*droga* 1.), ale jako «(...) właściwy kierunek do określonego celu» (*droga* 2.) lub «trasa, którą ktoś zamierza lub musi przebyć, odcinek przebywanej trasy, odległość, przestrzeń dzieląca kogoś od określonego celu podróży» (*droga* 3.).

²¹ Wyrażenie *odnawiać las* traktowane jest w SJP jako termin w znaczeniu «tworzyć młody drzewostan na terenie niegdyś zadrzewionym przez samosiew lub z odrośli oraz przez siew lub sadzenie» (zob. *odnowić* 4.).

²² Wykładnikiem czynności wycinania lasu, który nie musi się łączyć z żadną nazwą lasu, jest czasownik *rąbać* (por.: *rąbać* 1. tylko *ndk* «rozdrabniać, rozłupywać coś na kawałki (np. drzewo, lód itp.) czymś ostrym; szczepać, ćwiartować; także: **wycinać las**»).

ków wyrazowych), będącym wytworem zbiorowej świadomości, i w jego różnorodnych tekstowych realizacjach, które ukazują różne aspekty widzenia i traktowania lasu.

W obrazie lasu utrwalonym w znaczeniach nazw lasu dominują jego cechy jakościowe, wskazujące na drzewostan (ponad 30 różnych nazw wskazujących na gatunki drzew odnosi się do lasów rodzimych). Mniej jest nazw lasu motywowanych typem liści czy wysokością rosnących w nim drzew oraz inną roślinnością występującą w lesie. Tylko jedna nazwa – *bobrowisko* – mówi o zwierzynie leśnej zamieszkującej tak nazywany las (chodzi tu o bobrujące łosie). Inne nazwy lasu niosą ze sobą obraz różnic ilościowych (wiek i wielkość oraz gęstość) między kompleksami leśnymi: od gajów i zagajników poprzez gęstwiny do pralasów, borów i puszczy²³. W peryfrastycznych nazwach lasu utrwalone zostało m.in. jego widzenie jako miejsca kultu (*święty gaj*) i źródła pożywienia (*las borówkowy // borówczany, grzybny // grzybodajny las*), choć ten ostatni fragment językowego obrazu lasu jest stosunkowo ubogi. Nazwy lasu niewiele mówią o kontaktach człowieka z lasem.

Z kolei związki syntagmatyczne, jakie współtworzą nazwy lasu, przynoszą obraz cech lasu będących w istocie rzeczy subiektywnymi wrażeniami zmysłowymi ludzi, jak na przykład barwa lasu (wrażenia wzrokowe dominują nad wrażeniami słuchowymi)²⁴. Przede wszystkim jednak w związkach syntagmatycznych odbijają się różnorodne relacje człowieka z lasem – większość z nich ukazuje wszakże ich negatywny wpływ na las i jego degradację.

Bibliografia

- Bednarek A., Grochowski M., 1993: *Zadania z semantyki językoznawczej*, Toruń.
- Cygan S., Dyszak A., 2004: *Językowy obraz Puszczy Jodłowej w twórczości poetów regionu świętokrzyskiego*, [w:] *Las w kulturze polskiej III*, red. W. Łysiak, Poznań, s. 89-98.
- Dyszak A. S., 2006: *Semantyka wyrażen nazywających las we współczesnym języku polskim*, „*Język Polski*” LXXXVI, s. 36-46.
- Grzegorzczkowska R., 1990: *Pojęcie językowego obrazu świata*, [w:] *Językowy obraz świata*, red. J. Bartmiński, Lublin, s. 41-49.

²³ Opis językowego obrazu jednej z najbardziej znanych (i utrwalonych w literaturze) polskich puszczy, a mianowicie Puszczy Jodłowej w Górach Świętokrzyskich, zawiera inny mój artykuł, napisany we współpracy ze Stanisławem Cyganem z Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach (Cygan, Dyszak 2004).

²⁴ Brak w słownikowym (SJP) materiale egzemplifikacyjnym wyrażen, które przyniosłyby językowy obraz wrażeń zapachowych, których niewątpliwie las dostarcza (za najogólniejsze można uznać takie wyrażenia, jak np.: *las pachnie, pachnie lasem, zapach lasu*).

Lyons J., 1984: *Semantyka 1*, przeł. A. Weinsberg, Warszawa.
SJP: *Słownik języka polskiego* – wersja elektroniczna, <http://sjp.pwn.pl/>.
Słownik języka polskiego PWN, red. M. Szymczak, t. I-III, Warszawa 1995.
Słownik wyrazów obcych, red. E. Sobol, Warszawa 2002.

Summary

The object of analyze is lingual figure of forest (in contemporary polish language), fixed in meanings of names of forest and in syntactic relationships, what expressions ones are used. The names of forest denote its quantitative attributes, as e.g. bigness (cf. *lasek*), qualitative attributes, as e.g. kinds of trees (cf. *olszyna*), places of occurrences (cf. *mszarne lasy*), its genesis (cf. *pralasy*) and participation of people in life of forest (only one expression: *półdziki las*). Relationships, what the names of forest come to another lingual expressions (first of all: adjectives and verbs), show physical attributes of forest, e.g. hue (cf. *las granatowiały*), and various relations of people with forest, which is for a man e.g. the place of asylum (cf. *zaszyć się w lesie*). However most of them show negative influence of people on forest and its degradation (cf. *przetrzebić las*).